न गोधूमैः क्लैर्भेषजम्। मधुशष्पैर्न तेज इन्द्रियम्। पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु। वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज" इति। सर्व्वप्रयाजसाधारणो देवोऽग्निः, तस्य विशेषमूर्त्तयः समिदादयः। योऽयं दैव्यो होता सोऽयमिडस्पदे सोमक्रयणीपदपांसु-युक्त आहवनीये समिधा अग्निं यक्षत् समिन्मूर्त्तिरूपेण वर्त्तमानमग्निं यक्षत् पूजयतु। तद्द्वारेण अश्विनौ द्वाविन्द्रं सरस्वतीञ्च देवतात्रयं पूजयतु। योऽयमजो धूमवर्णः 'आश्विनं धूम्रलला-ममालभेत' इति विहितः, सोऽयमत्र सक्तुर्थैर्गोधूमैः क्लैः वरद-फलैश्च सह भेषजमौषधमनिष्टनिवारकमित्यर्थः। अत्राजो धूम्रो न गोधूमैरित्युक्तो नकारः साहित्यार्थः। एवमुत्तरत्रापि यथोचितं साहित्यार्थं उपमार्थो वा योजनीयः। यानि शष्पाणि व्रीह्यङ्कुराणि तैः सहितं मधुरमिदं द्रव्यं तेजसम् इन्द्रियस्य च कारणत्वेन तद्रूपम्। येयं परिस्रुत् धारया स्रवन्ती सुरा यच्च पयः क्षीरं तदुभयमत्र सोमः सोमसदृशं मधुघृतं मधुरघृतसदृशम्, अतस्तदीयं कर्म्म निष्पादयितुं योऽयं समिदाख्योऽग्निः ये अश्वीन्द्रसरस्वत्याख्या देवाः ते सर्व्वेऽपि आज्यस्य वियन्तु इदमाज्यं पिबन्तु। तदर्थं हे मानुष होतः यज याज्यां पठ॥

अथ द्वितीयमन्त्रमाह। "होता यक्षत्तनूनपात् सरस्वती। अविर्मेषो न भेषजम्। पथा मधुमताभरन्। अश्विनेन्द्राय वीर्य्यम् [१]। बदरैरुपवाकाभिर्भेषजं तोक्मभिः। पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु। वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज" इति। यो